

TRIKOTAJ MATOLARINING OLINISHI, TUZILISHI VA XUSUSIYATLARI

Xidirova Durdona Olim qizi
Guliston Davlat Universiteti

ANNOTATSIYA

Trikotajning asosiy xossalari uning tuzilishiga, xalqalarining shakli va o'lchamiga, ipning yo'g'on va ingichkaligiga, qalinligi va pishiqligiga bog'liq. Ushbu maqola trikotaj matolarining olinishi, tuzilishi va xususiyatlari haqida.

Kalit so'zlar: trikotaj, paxta ipi, ipak, kulir.

Trikotaj (fransuzcha-to'qimoq) –bir yoki bir necha iplardan halqalar hosil qilib, ularni o'zaro o'rish natijasida olinadigan mato yoki buyum. Trikotaj iplari tarkibi, ishlatilishi, pardozlash usuli va tuzilishiga qarab turlarga bo'linadi.

Tarkibiga qarab paxta ipi, ipak va kimyoviy tola aralashgan iplardan to'qilgan turlarg bo'linadi. Ishlatilishiga qarab trikotaj buyumlar yoki matolarga bo'linadi. Trikotaj buyumlariga kostyum, jemper, kofta, palto, qo'lqop, ko'ylak, ichki kiyim, paypoq va boshqalar, marolariga esa sun'iy mo'yna, sun'iy charm kiradi. Bular texnik maqsadlar va turli xil kiyimlar tayyorlashda ishlatiladi.

Pardozlash usuliga qarab, dag'al, oqartirilgan, tekis va bo'yalgan turlarga bo'linadi.

Trikotajning asosiy fizikmexanik xossalari uning tuzilishiga, xalqalarining shakli va o'lchamiga, ipning yo'g'on va ingichkaligiga, qalinligi va pishiqligiga bog'liq.

Tuzilish strukturasi qarab, ko'ndalang to'qilgan, tanda o'rilishli, bir qavatli va ikki qavatli bo'ladi. Trikotaj yumshoqligi, elastikligi, g'ijimlanmasligi, yengilligi, oson yuvilishi bilan boshqa to'qima matolardan ustun turadi. Trikotaj o'rilishi boshqa oddiy gazlamqalar o'rilishidan farq qiladi. Bir yoki bir necha uzluksiz ip halqalarini bir-biriga birlashtirib hosil qilinadi. Trikotaj halqlarining qanday hosil bo'lishiga qarab, ko'ndalang to'qilgan ya'ni kulir va bo'ylama ya'ni tandadan to'qilgan trikotajlarga farqlanadi.

Ko'ndalang to'qilgan (kulir) trikotaj matodagi hamma halqalar qatori bitta ipning birin-ketin egilib bukilishidan hosil boladi. Bo'ylama tandadan (to'qilgan) trikotajda esa har bir halqa alohida ipdan hosil bo'ladi.

Trikotaj trikotaj mashinasida to'qiladi. U dumaloq va tekis trikotaj mashinasiga bo'linadi. Trikotaj mashinasining asosiy detali xalqa hosil qilish mehanizmining ignasi hisoblanadi. Ignaning tilli, ilgakli, o'yiqli va boshqa turlari bor. Ignalar po'lat sim yoki

lentadan 25-100 mm uzunlikda, 0,3-1,0 mm yo'g'onlikda ishlab chiqariladi. Ignaning yo'g'on ingichkaligi trikotaj halqalarining o'lchamiga qarab tanlanadi.

Har qanday materiallarning hususiyatlari va ularning tolali tarkibi doimo bir-biri bilan bog'liq. Shu sababli batcha trikotaj buyumlar bardoshli, shaklga chidamli yoki pelling emas deb aniq bir narsa aytish mumkin emas. Masalan, sintetiklar elektrlanishi mumkin, yoqimsiz naychalar hosil qiladi, allergiya keltirib chiqaradi, nosog'lom bo'lishi mumkin., ammo ular ko'pincha o'z shakillarini mukammal darajada saqlaydilar. Sof paxta mahsulotlari qisqa umirga ega, tezda shakli va rangini yo'qotadi, ammo mutloq gigienik, gipoalergenikdir.

Eng keng taeqalgan hususiyatlari quyidagilardir:

- Yoqimli teginish hissi;
- Keng qamrov;
- Turli hil to'qimalar, ranglar
- Nisbatan arzon narhlar (o'ziga hos matoga qarab)
- Tananing shaklini olish, uni termal qulaylik bilan ta'minlashqobiliyati

(yani kompazitsiyani zahiralash bilan).

Shunga ko'ra, trikotaj buyumlariga g'amho'rlik ham moddaning tarkibi va tuzilishi asosida ta'minlanishi kerak. Ba'zilar faqat gorizantal ravishda quritib, qo'l bilan yuvish kerak, boshqalarini esa mashinaning barabaniga ishonchli "haydash" mumkin, so'ngra kiyim shkafiga osib qo'yish mumkin. Ehtiyotkorlikning asosiy yo'nalishlari har doyim har bir elementning yorlig'ida ko'rsatiladi. Ulaega ergashib ko'plab muammolarning oldini olish mumkin.

"Trikotaj matoni" qanday tanlash mumkin?

Bu yerda hamma narsa aqil idrok bilan boshqariladi. Muayyan mahsulotni tikish rejalashtirilgan materialni tanlashda siz aniq ravshan narsalarga etibor qaratishingiz kerak. Masalan, tovarda hech qanday nuqsonlar bo'lmasligi kerak, masalan, bo'shashgan ilmoqlar, puffaklar, naychalar bo'lgan joykar, keyinchalik silliqlash mumkin bo'lmagan burmalar, xira yoki bo'yalgan joylar. Bunga qo'shimcha ravishda, to'qimalar butun sirt bo'ylab bir hil bo'lishi kerak. Albatta, matoning har qanday yo'nalishda tarafkashligini baholashingiz kerak. Tikishda uni tuzatish imkonsiz bo'ladi: hamma narsani anglatadigan barcha tafsilotlar "olib kekadi". Shuningdek, yorliqni o'rganish ham kerak. Va oxirgisi to'qilgan to'qima, zichlik, to'qish va egiluvchanlik undan tikiladigan narsaning maqsadlariga mos kelishi kerak.

Trikotaj- bugungi kunda barcha turdagi kiyimlarni tikishda va kundalik hayotda eng ko'p ishlatiladigan materialdir. Bunday mahsulotlarni to'g'ri parvarish bilan taminlasangiz, naqshli buyumlar beradigan noyon konfor bilan o'zingizni uzoq vaqr zavqlantirasiz.

Trikotaj buyumlariga hos bo'lgan barcha istemol xususiyatlarini quyidagi guruhlariga bo'lish mumkin.

Life xizmat muddatiga ta'sir ko'rsatadigan xususiyatlar;

- Gigena xususiyatlari;
- Estetik xususiyatlari

Trikotaj buyumlarining xizmat qilish xususiyatiga tasir qiluvchi xususiyatlarga kuch, cho'zish, egiluvchanlik, qoliqlash xususiyatlari, shakilga chidamlilik, xizmat ko'rsatish, kesish, egri qirralar va boshqalar kiradi.

Barcha trikotaj matolar kengligi 6 N bo'lganida cho'zish darajasiga ko'ra uch guruhga bo'linadi:

1. 0 dan 40 % gacha cho'zish bilan;
2. 41 dan 100% gacha cho'zish bilan;
3. 100% dan ortiq.

Hozirgi kunda yurtimiz bozor rastalarida ko'plab trikotaj mahsulotlarini uchratishimiz mumkin. Bunga sabab axoli o'rttasida aynan trikotaj mahsulotlarga bo'lgan talabning yuqori darajadagidir. Yuqorida takidlangani kabi trikotaj matolari o'zining pishiqligi, chidamliligi, rang yo'qotish xususiyatining kamligi bilan, hamda narxlarining hamyonbopligi bilan ajralib turadi. Bu esa o'z navbatida haridorgirligini oshirib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

- O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005)
- “O'zbekiston Respublikasida trikotaj ishlab chiqarishning shakillanishi va rivojlanishi” Djo'ra Qalandarov, 2008.